

Osaamiskilpailussa menestytään koko innovaatioympäristöä kehittämällä

Esko Aho

Suomen neljännesvuosisata sitten käynnistämätä teknologiapolitiikasta kehittyi huikea kansallinen menestystarina. Tutkimus- ja kehitysrahoituksen nopean ja pitkäjänteisen kasvattamisen sekä laman oloissa tehtyjen rakenteellisten uudistusten ansiosta olimme hyvin valmistautuneita informaatioteknologian ja elektroniikan valmistuksen räjähdysmäiseen kasvuun 1990-luvulla.

Sattuma suosi valmistautunutta.

Menestys luo menestystä, mutta siihen sisältyy myös riskejä. Runsaat kymmenen vuotta sitten Japani ja Saksa pitivät hallussaan maailmanlaajuisten kilpailukykykymittausten kärkisijoja. Todellisudessa niiden kasvovoima oli jo silloin hiipumassa ja molemmat putosivat maanosiensä hitaimmin kasvavien talouksien joukkoon.

Maailmanlaajuisessa osaamiskilpailussa voimasuhteiden muutokset tapahtuvat yleensä hitaammin ja huomaamattomammin kuin perinteisen teollisuuden valtakaudella. Myös korjaavista toimista on tullut vaativampia. Menetetyn kilpailukyvyyn palauttaminen vaatii pitkäjänteisyyttä ja paljon enemmän uhrauksia kuin menneinä vuosikymmeninä, jolloin kilpailukyvyyn palauttamiseksi saattoi riittää pelkkä valuuttakurssin muutos.

Suomen viime vuosien kasvu on ollut teknologiavetoista. Menestyksemme on ollut selkeästi sidoksissa tutkimus- ja kehitysrahoitukseen, etenkin informaatioteknologiaan ja elektroniikkaan tehtyihin yksityisiin ja julkisiin investointeihin.

Tästä monet tekevät sen johtopäätöksen, että näin on myös tulevaisuudessa. Halutaan enemmän samaa ja oletetaan, että kansantalouden kilpailukyvyyn kehityksen voi suoraan päätellä teknologiarahoituksen kansantuoteosuuden muutoksista.

Osaamiskilpailun pelisäännöt ovat muuttumassa. Kaikki kehittyneet maat sijoittavat

tutkimukseen, kehitykseen ja koulutukseen. Pelkästään niihin tehtyjen investointien avulla emme enää pysty säilyttämään suhteellista kilpailuetuamme.

Tutkimus- ja kehitysrahoituksen kasvattaminen on välttämätön, mutta ei enää riittävä ehto Suomen kilpailukyvyllä.

Globaali taloudellinen kilpailu on kovene-
massa ja perinteisten teollisuusmaiden rinnalle nousee maita kuten Kiina, Intia ja Brasilia, jotka eivät haasta pelkästään alhaisilla työvoimakustannuksilla vaan myös lisääntyvällä osaamisella. Menetämme väijäämättä osan teknologian kehittäjänä ja valmistajana saavuttamastamme suhteellisesta edusta. Juuri siksi innovaatiotoimintaa täytyy nopeassa tahdissa kehittää niin, että pystymme korvaamaan menetykset uusilla vahvuuksilla.

Jatkossa täytyy kiinnittää huomiota koko innovaatioympäristöön. Liiketoiminnan painopiste siirtyy väijäämättä yhä enemmän uuden teknologian sovellutuksiin, sisältöihin ja palveluihin. Uudet innovaatiot vaativat kumppanuutta käyttäjien kanssa. Tarvitaan myös sosiaalisia ja institutionaalisia innovaatioita, jotta yhteiskunta kykenee täysimääräisesti hyödyntämään uusien teknologioiden tarjoamat mahdollisuudet.

Uuden innovaatioympäristön rakentaminen on haastava tehtävä. Teknologiapolitiikan rakentamisvaiheessa saatoimme seurata toisten esimerkkiä. Nyt olisi aika siirtyä aktiivisen ja taitavan seurailijan roolista talous- ja yhteiskuntakehityksen edelläkävijäksi.

Pienellä kansakunnalla on onneksi kokonsa ja luontaisen joustavuutensa ansiosta kiistattomia etuja suurempiin nähden. Matalat hierarkiat, pienet yksikkökoot ja hyvä keskinäinen tuntemus helpottavat osaamisen yhdistelyä ja vuorovaikutusta eri toimijoiden kesken.

Yksi innovaatiotoiminnan kannalta haastavimmista aloista on terveydenhuolto, joka

ajautuu nykytrendien jatkuessa vääjäämättä rahoituskriisiin. Teknologia tarjoaa jo nyt keinoja tuottavuuden parantamiseksi, mutta vanhat toimintatavat ja ennakkoluulot hidastavat niiden käyttöönottoa. Tehokas teknologian hyödyntäminen edellyttää uudenlaisten organisaatioiden ja toimintamallien rakentamista, tehokasta kansallista ja kansainvälistä verkottumista sekä asenteiden muutosta. Pelkillä teknologisilla ratkaisuilla terveydenhuoltoamme uhkaavaa kriisiä ei kyetä torjumaan.

Yksi perinteisen teknologiapolitiikan valteistamme on ollut laaja ja tiivis vuorovaikutus yliopistojen ja yritysten kesken. Sen kehittämisessä olemme olleet maailmanluokan edelläkävijä.

Teknologian ulkopuolella tilanne on paljon kehnempi. Kaupallisen opetuksen ja tutkimuksen, kasvatustieteiden tai yhteiskuntatieteiden vuorovaikutus ympäröivän yhteiskunnan ja elinkeinoelämän kanssa on huomattavasti vähäisempää, eräiltä osin olematonta.

Myös nämä ovet on syytä kiireesti avata. Se palvelisi sekä koulutuksen ja tutkimuksen että

ympäröivän yhteiskunnan etua. Näin voisimme tehokkaimmin edistää teknologian kehittämisen ja hyödyntämisen kannalta elintärkeiden organisatoristen, sosiaalisten ja toiminnallisten innovaatioiden syntyä.

Samalla Suomessa olisi luotava malli käytännön osaajien rekrytoimiseksi korkeimman opetuksen ja tutkimuksen palvelukseen. On suoranaista tuhlautta, että monet elinkeinoelämässä tai julkisella sektorilla menestyksekkään uran tehneistä jäävät aktiivisen työuran päätyttyä päätoimiksi golfin pelaajiksi tai parhaassa tapauksessa osallistuvat pelkästään yritysten hallitustyöhön.

Yliopistojen pitäisi kyetä hyödyntämään käytännön osaajia sekä korkeimman opetuksen että tutkimuksen kehittämisessä. Jos se edellyttää uuden, vaihtoehdoisen uratien avaamista akateemiseen maailmaan, tehtäköön se.

Kirjoittaja on Suomen itsenäisyyden juhlarahaston SITRAN yliasiamies